

Han augmentat la productivitat els fons Next Generation?

El mannà dels fons europeus Next Generation (NGEU) s'acabarà aviat, atès que s'hauria d'haver assignat, en principi, no més fins al passat 31 d'agost. Un percentatge molt gran, entre el 75% i el 80%, ja ho han estat. L'objectiu declarat dels fons europeus, i del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència espanyol, és accelerar la recuperació econòmica i social després de la crisi de la covid-19 i incrementar la capacitat de creixement a mitjà i llarg termini augmentant la productivitat.

Queda clar que els fons NGEU han contribuït al creixement diferencial d'Espanya amb relació a Europa. (Funcas estima que el creixement acumulat del PIB real entre 2021 i 2025 degut als fons NGEU està aproximadament entre 1,4 i 2,1 punts del PIB.) El que no queda tan clar és si han contribuït a un canvi estructural cap a una productivitat més elevada, a modernitzar el teixit industrial i a reduir la dependència dels sectors de baixa productivitat. El pla espanyol té quatre eixos que amplien molt el focus i dispersen els objectius: la transició ecològica, la transformació digital, la cohesió social i territorial i la igualtat de gènere. Massa objectius si es vol una transformació profunda.

Espanya es va comprometre a fer reformes per fomentar la sostenibilitat fiscal i el creixement. En relació amb el primer objectiu, no està gens clar que les reformes de les pensions de 2021 i 2023 vagin en aquesta direcció. En relació amb el segon, segons l'informe anual del Banc d'Espanya del 2025, la reforma laboral de 2021 va disminuir la temporalitat formal del 25% el 2021 fins al 15% el 2025 (però molt menys l'efectiva; per exemple, els treballadors fixos discontinus es classifiquen com a indefinits), i les empreses amb més con-

XAVIER VIVES

ECONOMISTA, IESE

tractes temporals van tenir un creixement de la seva productivitat superior a les que en tenien menys. Aquest fet és consistent amb una estabilitat laboral més gran, que fomenta l'acumulació de capital humà específic a l'empresa. A més, l'informe documenta un efecte positiu del programa Kit Digital per a pimes i autònoms sobre la productivitat total dels factors (PTF) de les empreses beneficiàries (un increment de la PTF d'aproximadament un 1,2% un any després de la concessió del subsidi, que cal veure si es manté en el temps) i un augment de la inversió en actius intangibles.

Una pregunta important és si els fons han generat inversió addicional o si les empreses l'haurien fet igual. Segons l'enquesta del Banc d'Espanya, la inversió verda (molt important en el programa: prop d'un 40% de la despesa havia de contribuir a objectius climàtics, segons les directrius europees) no va ser gaire addicional. A nivell agregat, la productivitat per treballador ha estat estan-

Una pregunta important és si els fons han generat inversió addicional o si les empreses l'haurien fet igual

cada entre 2019 i 2025.

La distribució regional dels fons ha afavorit comunitats de renda per càpita inferior a la mitjana, com Castella i Lleó i Extremadura, i comunitats més riques, com el País Basc, Navarra i Aragó. Madrid està a la mitjana de la distribució, i Catalunya, per sota. Grans capítols de despesa han estat la mobilitat sostenible de llarg recorregut (amb Adif i l'alta velocitat com a grans beneficiàries) i la mobilitat urbana. Catalunya ha rebut més de 10.000 milions d'euros, amb un predomini del capital físic i les infraestructures (ferrocarril, mobilitat, aigua i rehabilitació), un important component industrial (el PERTE del vehicle elèctric), coneixement i digitalització (Kit Digital, xips, supercomputació, tecnologies digitals, salut), i molts programes petits (socials, "sostenibilitat turística", municipals). No sabem, ara per ara, quin percentatge de les inversions ha contribuït a millorar la productivitat. I cal preguntar-se si actuacions com els eixos verds a Barcelona (en contra de la llei urbanística, segons diverses sentències judicials) han contribuït a reduir la contaminació (no localment, sinó en el conjunt de la ciutat) o bé han servit per accelerar la gentrificació de parts de la ciutat per a gaudi d'*expats* i turistes.

Falta perspectiva per avaluar l'impacte dels fons Next Generation. No sembla, però, que hagin de servir per impulsar un canvi estructural malgrat alguns brots verds. El percentatge dedicat a tecnologies disruptives –àmbit en què Europa i Espanya van molt endarrerides– no és gaire alt. L'impacte en el creixement econòmic és positiu a curt termini –amb reversió quan s'acabin els fons– i serà, probablement, molt moderat a llarg termini. Si és així, sempre ens quedarà el consol d'haver-ho fet millor que l'altre gran receptor dels fons, Itàlia.